

Pomagamy

sobie w pracy

Kwartalnik instrukcyjno-metodyczny

NR 4/1974

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

**WBP Katowice — Halina Balaszczuk, Elżbieta Fragstein, Andrzej Korzon,
Gabriela Ociepka**

**WiMBP Opole — Ireneusz Chudy, Joanna Czarkowska-Pasierbińska (se-
kretarz redakcji), Janina Kościów, Ewa Wedemska-Zerych**

K O N K U R S

NA WSPOMNIENIA BIBLIOTEKARZY O ODBUDOWIE I ROZWOJU ŻYCIA KULTURALNEGO NA ŚLĄSKU I W ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM

Z okazji XXX-lecia PRL Zarząd Okręgu Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach, przy współudziale Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach oraz Wojewódzkiej Rady Związków Zawodowych w Katowicach, ogłaszają **K O N K U R S** na wspomnienia o odbudowie i rozwoju życia kulturalnego na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim, szczególnie w pierwszych latach po wyzwoleniu tych Ziemi w 1945 r. Konkurs ma charakter otwarty, a celem jego jest:

1. ukazanie wkładu bibliotekarzy w odbudowę życia kulturalnego w województwie katowickim,
2. utrwalenie osobistych przeżyć, związanych z wydarzeniami określonymi tematem konkursu,
3. ujawnienie i opisanie najciekawszych faktów ze społecznej działalności, wydarzeń związanych z organizowaniem się pierwszych placówek bibliotecznych różnych typów,
4. przedstawienie ważniejszych etapów rozwojowych w dziedzinie usług bibliotecznych w minionym trzydziestoleciu.

Objętość prac konkursowych winna być nie mniejsza niż 5 stron i nie większa niż 20 stron. Wspomnienia mogą obejmować dowolny okres: kilka lat, kilka miesięcy, a nawet tylko jeden dzień w życiu pracownika bibliotecznego lub działacza kulturalnego. Na konkurs nie można nadsyłać prac, które były uprzednio publikowane. Zarząd Okręgu SBP nadesłanych prac nie zwraca.

Prace należy nadsyłać w trzech egzemplarzach maszynopisu (druk jednostronny) w terminie do dnia 31 marca 1975 r. pod adresem: Zarząd Okręgu SBP, 40-056 Katowice, ul. Francuska 12. Prace należy podpisać godłem, a w osobnej kopercie — dołączonej do wspomnień — należy podać imię i nazwisko, zawód oraz dokładny adres miejsca pracy autora.

Ustala się trzy stopnie nagród oraz 7 miejsc dla innych prac wyróżnionych. **Rozstrzygnięcie konkursu nastąpi w dniu 10 maja 1975 r.**

Najlepsze z nadesłanych prac konkursowych, zarówno nagrodzone jak i zgłoszone do konkursu, mogą być, za zgodą autorów, publikowane na łamach prasy bibliotecznej lub też innej.

**Obraz polskiej poezji w XXX-lecie PRL,
w pracach krytyków.
(Zestaw bibliograficzny)**

Zo względu na to, iż nie dokonano jeszcze w formie zwartej podsumowania dorobku poetyckiego w okresie 30-lecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, proponujemy wykaz publikacji krytycznych, które składają się na obraz tej poezji.

Wykaz w układzie alfabetycznym obejmuje pozycje wydane w latach 1944 — 1974, dotyczące poezji polskiej powojennej.

Uzupełnieniem prezentowanego na łamach „Pomagamy sobie w pracy” zestawu będzie zestawienie prac krytycznych o polskiej poezji w ogóle, które, ze względu na objętość, biblioteki otrzymają w formie powielonej:

Balcerzan Edward: **PRZEZ ZNAKI GRANICE AUTONOMII SZTUKI POETYCKIEJ. Na materiale polskiej poezji współczesnej.** Poznań Wydawn. Pozn. 1972 16° s. 307. nlb. 4, ilustr., rez.

Barańczak Stanisław: **NIEUFNI I ZADUFANI. Romantyzm i klasycyzm w młodej poezji lat sześćdziesiątych.** Wrocław ZN im. Ossol. 1971 16° s. 179, nlb. 2.

Bednorz Zbyszko: **SZCZEPON CZYLI RZECZ O JÓZEFIE RYSZCE.** Katowice „Śląsk” 1960 8° s. 78, nlb. 10, tabl. 11, portr. 1.

Bieńkowski Zbigniew: **POEZJA I NIEPOEZJA. Szkice.** W-wa PIW 1967 8° s. 286, nlb. 2.

Biernacka Barbara: **STYLE I POSTAWY. Szkice o poezji.** Poznań Wydawn. Pozn. 1969 16° s. 250, nlb. 2.

Biskupski Andrzej: **NIE TYLKO PRZECIWIW METAFORZE. Szkice o poezji.** Łódź Wydawn. Łódzkie 1973 16° s. 215, nlb. 4.

Błoński Jan: **GALCZYŃSKI. 1945-1953.** W-wa PIW 1955 16° s. 87.

Błoński Jan: **POECI I INNI.** Kraków Wydawn. Liter. 1956 8° s. 275.
(o Gałczyńskim, Jastrunie, Różewiczu)

- Brzekowski Jan: **WYOBRAZNI WYZWOLONA. Szkice i wspomnienia.** W-wa PIW 1966 16° s. 246, nlb. 2 bibliogr.
- Bujnicki Tadeusz: **WŁADYSŁAW BRONIEWSKI.** W-wa PIW 1972 16° s. 209, nlb. 3. tabl. 1, portr:
- Bujnicki Tadeusz: **WŁADYSŁAW BRONIEWSKI.** Wyd. 2. W-wa PIW 1974 16° s. 205, nlb. 3, tab. 1, portr:
- Czaplejewicz Eugeniusz: **ADRESAT W POEZJI LEŚMIANA.** Wrocław ZN im. Ossol. 1973 8° s. 215, nlb. 1.
- Czernik Stanisław: **OKOLICA POETÓW. Wspomnienia i materiały:** Poznań Wydawn. Pozn. 1961 8° s. VI, nlb. 2, 303, tabl. 7, portr. 1, bibliogr.
- Czernik Stanisław: **Z PODGLEBIA.** W-wa LSW 1966 16° s. 397, nlb. 3.
- Drawicz Andrzej: **KONSTANTY ILDEFONS GALCZYŃSKI.** W-wa PZWSzk 1972 8° s. 299, nlb. 1, ilustr., portr., bibliogr.
- Drewnowski Tadeusz: **UCIECZKA Z KAMIENNEGO ŚWIATA. O Tadeuszu Borowskiu.** W-wa PIW 1972 8° s. 369, nlb. 3, tabl. 16, ilustr., portr.
- Gronczewski Andrzej: **JAROSŁAW IWASZKIEWICZ.** W-wa PIW 1972 16° s. 254 nlb. 2, tabl. 1, portr: Portrety Współczesnych Pisarzy Polskich.
- INSPIRACJE.** Aut. Wojciech Bąk i in. Łódź Wydawn. Łódzkie 1967 16° s. 411, nlb. 7, tab.
- Jastrun Mieczysław: **MIEDZY SŁOWEM A MIŁCZENIEM.** Eseje. W-wa PIW 1960 16° s. 484, nlb. 2.
- Jastrun Mieczysław: **POEZJA I RZECZYWISTOŚĆ.** Eseje i szkice. W-wa „Czytelnik” 1965 16° s. 344.
- Jastrun Mieczysław: **WALKA O SŁOWO.** W-wa „Czytelnik” 1973 16° s. 191, nlb. 5.
- Kamieńska Anna: **JEDEN Z GRZECHÓW PIĘKNYCH.** Lublin Wydawn. Lubelskie 1967 16° s. 273, nlb. 3.
- Kaziów Michał: **POSTAĆ NIEWIDOMEGO W OCZACH POETÓW.** Wrocław „Ossol.” 1963 16° s. 109, nlb. 3, bibliogr.
- Kłak Tadeusz: **CZECHOWICZ — MITY I MAGIA.** Kraków Wydawn. Liter. 1973 16° s. 242, nlb. 2, tabl. 3, ilustr., portr.

Krawczyk Violetta: **POETA AUTENTYCZNY. O twórczości Stanisława Czernika.** Łódź Wydawn. Łódzkie 1973 16° s. 249, nlb. 3, tabl. 4, ilustr., portr., bibliogr.

Kubiak Zygmunt: **SZKOŁA STYLU. Eseje o tradycji poezji europejskiej.** W-wa PIW 1972 16° s. 235, nlb. 1.

Kwiatkowski Jerzy: **ELEUTER. Szkice o współczesnej poezji Jarosława Iwaszkiewicza.** W-wa „Czytelnik” 1966 16° s. 148, nlb.4.

Kwiatkowski Jerzy: **KLUCZE DO WYOBRAŹNI.** Wyd. 2 poszerz. Kraków Wydawn. Litcr. 1973 16° s. 389, nlb. 2.

Kwiatkowski Jerzy: **REMONT PEGAZÓW. Szkice i felietony.** W-wa „Czytelnik” 1969 16° s. 300, nlb. 4.

Kwiatkowski Jerzy: **SZKICE DO PORTRETÓW.** W-wa PIW 1960 16° s. 133.

Kwiatkowski Jerzy: **ŚWIAT POETYCKI JULIANA PRZYBOSIA.** W-wa PIW 1972 8° s. 303, nlb. 1:

Kwiatkowski Jerzy: **U PODSTAW LIRYKI LEOPOLDA STAFFA.** W-wa PIW 1966 8° s. 285, nlb. 7.

Lichniak Zygmunt: **POETA KONSEKWENCJI. RZECZ O JERZYM LIEBERCIE.** W-wa „Pax” 1952 8° s. 122, nlb: 1.

Lichodziejewska Feliksa: **TWÓRCZOŚĆ WŁADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO. Monografia bibliograficzna.** W-wa Państw. Inst. Wydawn. 1973 8° s. 694, nlb. 2, tabl. 19, ilustr., portr., err.

LIRYKA POLSKA. INTERPRETACJE. Wyd. 2. Red. Jan Prokop i Janusz Sławiński. Kraków Wydawn. Literackie 1971 8° s. 531, nlb. 1. tab.

Łapiński Zdzisław: **SENS POETYCKI. (Gl. wybór tekstów Juliusza Słowackiego i Juliana Przybosa).** W-wa Muzeum Liter. im. A. Mickiewicza 1973 4° s. nlb. 5, 20 nlb. 3.

Łoboda Roman: **FESTIWALE.** Wybór i oprac. Łódź Wydawn. Łódzkie 1970 16° s. 201, nlb. 3, ilustr., portr.

(wypowiedzi krytyków i poetów na temat poezji 25-lecia PRL).

Łukasiewicz Jacek: **LAUR I CIAŁO.** W-wa PIW 1971 16° s. 175, nlb. 4.
(dot. poezji polskiej)

Maciejewski Janusz: **CZYTAMY WIERSZE.** Wybór, oprac. i wstęp... wyd. 2 uzup. i popr. W-wa Ludowa Spółdz. Wydawn. 1973 16° s. 452, nlb. 2.
(o Norwidzie)

Matuszewski Ryszard: **O POEZJI WLADYSŁAWA BRONIEWSKIEGO.** W-wa PIW 1955 16° s. 105, nlb. 2.

Mayenowa Maria Renata: **O SZTUCE CZYTANIA WIERSZY.** Szkice. Wyd. 2 rozsz. W-wa Wiedza Powsz. 1967 16° s. 201, nlb. 3.

Mayenowa Maria Renata: **POETYKA TEORETYCZNA.** Zagadnienia języka. Wrocław ZN im. Ossol. 1974 8° s. 464, ilustr., tab., err.

Międzyrzecki Artur: **BIALOGI I SĄSIEDZTWA.** W-wa PIW 1970 8° s. 286, nlb. 2.
(dot. poezji XX w.)

Międzyrzecki Artur: **POEZJA DZISIAJ.** W-wa PIW 1964 16° s. 258, nlb. 2.

Miodońska-Brookes Ewa, Kulawik Adam, Tatała Marian: **ZARYS POETYKI.** W-wa PWN 1972 8° s. 407, nlb. 1, bibliogr.

O SPÓJNOŚCI TEKSTU. Praca zbiorowa pod red. Marii Renaty Mayenowej. Wrocław ZN im. Ossol. 1971 8° s. 265, nlb. 2, tab. wykr.

POETYKA. Zarys encyklopedyczny. Red. nac. Lucylla Pszczołowska. T. 1—3. Wrocław ZN im. Ossol. 1956-1972 8° s. 251, s. 211, s. 518.

Prokop Jan: **ENKLEIDES I BARBARZYŃCY.** Szkice literackie. W-wa „Czytelnik” 1964 16° s. 218, nlb. 2.

Prokop Jan: **LECJA RZECZY.** Kraków Wydawn. Liter. 1972 16° s. 219, nlb. 4.

Przybył Julian: **SENS POETYCKI.** Wyd. 2 powiększ. T. 1—2. Kraków Wydawn. Liter. 1967 16° s. 309, s. 309.

Pszczołowska Lucylla: **BLACZEGO WIERSZEM?** W-wa „Wiedza Powsz.” 1963 16° s. 122, nlb. 2.

Rynkiewicz Jarosław Marek: **MYŚLI RÓŻNE O OGRODACH.** Dzieje jednego łoposu. W-wa „Czytelnik” 1963 16° s. 254, nlb. 2.

Sandauer Artur: **POEZI TRZECH POKOLEŃ.** Wyd. 4 rozszerzone W-wa Ludowa Spółdz. Wydawn. 1973 16° s. 297, nlb. 3.

Stawar Andrzej: **O GARCZYŃSKIM.** W-wa „Czytelnik” 1959 16° s. 396, nlb. 4.

STUDIA Z TEORII I HISTORII POEZJI. Red. Michał Głowiński Wrocław
ZN im. Ossol. 1967-1970, seria 1 s. 220, seria 2 s. 455.

Tatara Marian: **DZIEDZICTWO SŁOWACKIEGO W POEZJI POLSKIEJ
OSTATNIEGO PÓLWIECZA.** 1918-1968. Wrocław Zakł. Narod. im Ossol.
1973 8° s. 312, nlb. 1.

Trznadel Jacek: **RÓŻE TRZECIE.** Szkice o poezji współczesnej. W-wa PIW
1966 16° s. 295, nlb. 4.

Tuwim Julian: **PEGAZ DĘBA.** W-wa „Czytelnik” 1950 8° s. 427.

Vogler Henryk: **TADEUSZ RÓŻEWICZ.** W-wa PIW 1972 16° s. 165, nlb 3,
tabl. 1. portr.

Portrety Współcz. Pisarzy Polskich.

Ważyk Adam: **ESEJ O WIERSZU.** W-wa „Czytelnik” 1964 16° s. 127. nlb. 5,
rys., tab.

Wyka Kazimierz: **KRZYSZTOF BACZYŃSKI.** 1921-1944. Kraków Wydawn.
Liter. 1961 16° s. 132, nlb.2., portr. 1.

Wyka Marta: **GALCZYŃSKI A WZORY LITERACKIE.** W-wa PIW 1970
8° s. 171, nlb. 5.

ŻOŁNIERZ, POETA, CZASU, KURZ... Wspomnienia o Krzysztofie Kamiliu
Baczyńskim. Wyd. popr. i rozszerz. Kraków Wydawn. Literackie 1970 16°
s. 355, nlb. 4, tabl. 27, ilustr., portr.

Halina Balaszczuk

WBP Katowice

Z poezją w trzydziestolecie

scenariusz montażu słowno — muzycznego

(Chopin F.: Pierwszy koncert fortepianowy e-moll cz.: 1 — XEPNO118)

„Gdy broń dymiąca z dłoni wyjmę
i grzbiet jak pręt rozgrzany stygnie,

niech mi nie kładą gwiazd na skronie
i pomnik niech nie staje przy mnie.

Bo przecież trzeba znów pokochać.
Palce mam — każdy czarną lufą,
co zabić umie. — Teraz nimi
grać trzeba, i to grać do słuchu.

Bo przecież trzeba znów miłować.
Oczy — granaty pełne śmierci,
a tu by trzeba w ludzi spojrzeć
i tak, by Boga dojrzeć w piersi.

Bo przecież trzeba czas przemienić,
a tutaj ciemna we mnie siła,
i trzeba blaskiem kazać ziemi,
by z sercem razem jak krew biła.

Wróć, rzemieślnik skamieniały,
pod dach rozległy jasnych pogód,
do rzeźb swych — tych, co już się stały,
i tych, co stać się jeszcze mogą.

I dawne będą wzrok obracać —
niezdarne słupy pełne burzy,
i te, których nie tknęła praca
jak oddech niewidzialnej róży.

I pośród nich jakże ja stanę
z garścią, co tylko strzelać umie,
z wiarą, co śmiercią przeorana,
z sercem, co nic już nie rozumie?

Ale jeżeli spalił młodość,
jak palą kraje w wielkim hymnie,
to nie zapomni czas narodu,
a Bóg jak płomień stanie przy mnie.

I wtedy, wtedy liść mi każdy
albo mi wróbel z nieba sfrunie
i jego głos — już głosem prawdy,
i poznam głos, poczuję: umiem.

I szmer ptaszęcy mi przypomni,
że znałem miłość, i obudzi
zdrętwiałe dłonie — jak lodygi,
i poczną kwiaty, gwiazdy. ludzi,

i ziemię w morza szum przemienię,
i drzewa w zwierząt linie miękkie,
i wtedy spadnie mi na rękę
w pieśni odrosła — wierna ziemia.”

Lata niewoli hitlerowskiej niszczyły ducha narodu, pozostawiając w świadomości niezacieralne piętno, toteż poezja wojny uwikłana była w bolesne i brutalne realia jej dnia codziennego. Nie zdołano jednak złamać nadziei Polaków, że minie czas kaleki, że dokonywane okrucieństwa skończą się, że będzie można zacząć nowe, inne życie. Poeta pokolenia Kolumbów, Krzysztof Kamil Baczyński jeszcze w marcu 1944 roku skreślił zacytowane na wstępie strofy, przez które przewija się cień wiary w lepsze jutro.

(Chopin F.: Drugi koncert fortepianowy f-moll cz. : 2 -XEPN 0123)

I przysłała długo oczekiwana wolność. Mimo to dla wielu była zaskoczeniem. Zaskoczeniem dlatego, że trudno było otrząsnąć się z minionych potworności. Na rozstaju stanęła również poezja.

„Zapomnijcie o nas
o naszym pokoleniu
żyjcie jak ludzie
zapomnijcie o nas

my zazdrościliśmy
roślinom i kamieniom
zazdrościliśmy psom

chciałbym być szczurem
mówiłem wtedy do niej

chciałabym nie być
chciałabym zasnąć
i zbudzić się po wojnie
mówiła z zamkniętymi oczami

zapomnijcie o nas
nie pytajcie o naszą młodość
zostawcie nas.”

Pamiętała jednak poezja o swym ścisłym powiązaniu z dziejami Ojczyzny, bez jej udziału nowe przeżycia nie miałyby właściwego wyrazu. Droga, którą przyszło iść wyzwolonemu narodowi prowadziła w górę.

„Chciałem już zamknąć dzień na klucz,
Jak doczytaną księgę,

Owinać się czarną ciszą
I zasnąć na potęgę.

Aż tu za oknem wściekła zorza,
Budząca radość i przestrich,
Rozbłysła niczym pożar,
Wybuchła jak orkiestra.

Oto dzień nowy i świat nowy
Tysiącem dziwów gra mi.
Zerwałem się na równe nogi,
Przed wysokimi stanąłem schodami."

„Wysokie schody” dla wielu wydawały się nie do pokonania.
Wśród ruin i zgliszcz trzeba więc było słów otuchy i wiary.

„Będziemy znowu mieszkać w swoim domu,
Będziemy stąpać po swych własnych schodach.
Nikt o tym jeszcze nie mówi nikomu,
Lecz wiatr już o tym szepce po ogrodach.

Nie patrz na smutnych tych ruin zwaliska.
Nie płacz. Co prawda, lzy to rzecz niewieścia.
Widzisz: żyjemy, choć śmierć była bliska.
Wyjdźmy z tych pustych ulic na przedmieścia.

Ty drżysz od chłodu. Więc otul się szalem.
Bez nóg, bez ramion, w brunatnej opończy,
Młodzi kalecy siedzą przed szpitalem.
Widzisz: już pole. Tu miasto się kończy.

Zwalone leżą dokoła parkany,
Dziecko się bawi gruzem na chodniku,
Kobieta pierze w podwórku łachmany
I kogut zapiał krzykliwie w kurniku.

Kot się pod murem przeciąga leniwie,
Na rogu człowiek rozmawia z człowiekiem...
Znowu w sklepiku zjawi się pieczywo
I znów zabrzęczą rano bańki z mlekiem.

Przejdą dni ciężkie klęski i rozgromu
I zapomnimy o ranach i szkodach...
Będziemy znowu mieszkać w swoim domu,
Będziemy stąpać po swych własnych schodach."

(Chopin F.: Sonata h-moll XKPN 0122)

Trzeba było mobilizować do odbudowy Ojczyzny — podniesienia z gruzów

miast i wsi, uruchomienia przemysłu i rolnictwa, rozwijania oświaty i kultury.

„Na północy jest zwalony dom,
będzie — wolność, prawo i praca.
Czas ująć w dłonie pług, pióro i łom,
czas dom budować, czas wracać.

Jak żurawie z dalekich stron
na rodzinne wróciły pola,
gdzie nad grobami cmentarny dzwon,
gdzie ruiny, zgliszcza, niedola.

Pora powracać, pora
wzruszyć skiby mogilne:
całe życie trzeba przeorać,
a nasze ręce są silne.

Górnicy, do wind i w głąb!
Niech się sroży kilof i świder!
Dalej w pokłady! Kuj i rąb
to, coś ziemi ojczystej wydarł!

Pojedzie to czarne złoto
do Szczecina, do Gdyni, do Gdańska.
Roboto, roboto, roboto,
robocza Polsko, nie pańska!

Niechaj rośnie kominów las,
niechaj warczą przędzalnie Łodzi —
trzeba odzieży dla wsi i miast,
trzeba dzieci bałuckie przyodziać!

Niechaj syczy w odlewniach stal,
pełną parą niech idzie Chorzów!
Kolejarze, popędźcie w dal
zmartwychwstałych tłum parowozów!

Powstań, Warszawo, depcząc gwałt,
lecz nie ta dawna, nie ta:
dzisiaj nowy nada ci kształt
architekt, murarz, poeta.

Trzeba ziemię górciami rwać,
ruinie wydzierać cegły,
dom budować i sercem trwać
w Niepodległej!

Trzeba rąk, trzeba serc, trzeba głów,
by tułaczy się sen ucieleśnił.
Dom zbudujemy — wtedy znów
ucz nas miłości, o Pieśni!"

(Chopin: Nokturn F-dur XEPN 0126)

Rodziła się Polska o nowym kształcie granicznym. Odzyskaliśmy przastare Piastowskie Ziemie Zachodnie i Północne, ziemie, które przez wieki oderwane trzeba było zagospodarować i zjednoczyć z Macierzą.

„Z sercem, z duszą przychodź, bracie,
Na te ziemie odzyskane,
Na odwieczne te połacie,
Nam — dziedzicom — znów oddane.

Z sercem, z duszą, z jasnym wzrokiem
Przychodź bracie, na tę ziemię,
Bo tu trzeba krok za krokiem
Polskie życie wznosić wszędzie.

Bo tu trzeba ciepłym jasnym
Ogrzać to, co martwe leży,
By zabiło życiem własnym,
Dało z pracy plon należny.

Bo tu trzeba ciepło serca
Oddać braci, co została,
Aby miłość ta najszczerza
Nas do wspólnej pracy grzała.

Bo tu trzeba z dłonią w dłoni
Z sercem, duszą łączyć pracę,
Aby z czynów wzrosły plony
W każdym mieście, w każdej chacie.

Z sercem, z duszą przychodź, bracie,
By tu życie mogło ożyć
Bo tu w polską naszą pracę
Trzeba serce, duszę włożyć.”

(Chopin F.: Etiuda a-moll XL 0064)

I rzecz najważniejsza — powstawała Ojczyzna o nowym obliczu ustrojowym — Polska Ludowa, Polska ludzi pracy, Polska robotników, którzy przez dziesiątki lat walczyli o swoje prawa.

„Hutnicy, metalowcy,
Spawacze, giserzy,

Włókniarze łódzcy,
Pamiętający rok 1905,
O wyrobionym obliczu,
Mową prostą, oszczędną
Prowadzą rzecz swą,
Rzecz klasy robotniczej.

Młodzi i smagli,
Piękni jak odwet,
Dziewczęta z fabryk
Płowe i modre,
Przodownice pracy
Z miast, z okręgu,
I inni, których nie zliczę,
Mową prostą, oszczędną
Prowadzą rzecz swą,
Rzecz klasy robotniczej.

Jak na sądzie — surowy,
Stary robociarz
Wzywa na świadka
Historię
Walki ludowej.
Mówi ściśle, chociaż
Nie uczył się na pamięć,
Mówi wolno, z rozważą.
Z dokładnymi datami.

Mówi: nie „Waryński”,
Lecz „Ludwik Waryński”;
Mówi: „nie Okrzeja”,
Lecz „Stefan Okrzeja”;
Na twarz mu skinie
Sztandar czerwone błyski,
Rzekłby kto, że przy dziejach
Stał, jak przy swej maszynie.

Za chwilę oni, co krzeszą
W stalowych hutach gwiazdy,
Po społu
Z Powszechną Rzeczą
Zaproszą wiek dziewiętnasty
Do prezydialnego stołu.

Przywołają cienie
Z cel więziennych,

Burzę czarną
Majów i strajków,
Widmą niemieckich obozów
I automatów warkot.

I kiedy tu na sali
Z miejsc się podnieśli,
Powstali,
Okazało się, że nie są mniejsi
Od wyklętych, którzy powstali
W pieśni."

(Chopin F.: Polonez es-dur XEPN 0124)

Stawała się i Polską chłopów, których świadomość klasowa była przez wieki przytłaczana przeżytkami starych ustrojów i sytuacji politycznych. Polska Ludowa dawała chłopom to co najdroższe — ziemię.

„Nieobeszłe, jasne złote pola,
hojne pola między Odrą i Bugiem,
przechodziła tędy dola i niedola,
pochylona nad chłopskim pługiem,
i od wieku wieków śpiewał łan,
i od wieku wieków kłós się kwieci,
i przez wieki z łanu zbierał pan,
zbierał żniwo rękami kmieci,
chciwą garścią zagarniał jak własne
chłopskie pola, polskie pola jasne!

On tu wszystko rozkochał, wypieścił,
jego była i Polska, i polc,
jego była z radości, z boleści,
on z nią gerzki jadł chleb — niewolę,
on, co na niej od wieków siedział
i krew własną w jej żyły wlewał,
nawet tego — on, lud, nie wiedział,
on, jej dziedzic, nie wiedział tego,
że ta Polska polna jest jego.
On to tylko w pieśni wyśpiewał.

I dzień przyszedł dzisiejszy, nowy,
kiedy ten, co spod skiby wzrósł,
z tym, co pługi kuł i podkowy,
pieśń wolności i walki wznosił,
pieśń pospólną ludu wolnego
ponad złote pola, nad jasne,
i powiedział: to nasze, to własne

i ludowe, co jest polskiego!
W czterech porach się roku rozsiądę
jak wśród izby i będę sądem,
będę rządem, żeby była szczęśliwa,
wielka, wolna i sprawiedliwa."

(Chopin F.: Polonez a-dur — XEPN 0125)

A poezja szła dalej z narodem. Była z nim w chwilach smutnych i radosnych. Witła w majowy poranek święto klasy robotniczej, Polskę budującą się, tętniącą życiem.

„Znasz ty Warszawy oblicze,
jej nieśmiertelne piękno,
gdy — zdawało się — serce jej pękło,
a ono świeciło zniczem
woli, nadziei, męstwa,
nieśmiertelnego czynu?
Oto ona — posąg zwycięstwa —
uraga własnym ruinom!

A znasz ty Łodzi oblicze,
Łodzi ziej, robotniczej,
groźne, uparte, zacięte
w walce o chleb, o warsztat,
o godność, o bruki miasta,
o prawo człowieka święte?
Ona jest pracy posągiem.
Patrz — ręce kominów wyciąga.

Znasz ty Zagłębia potęgę,
Śląsk, co jak krater dymi?
Patrz: na okręty w Gdyni
ładują węgiel!

Rośnie kraj. Skrzypią wyciągi.
Z ruin podnoszą się miasta.
Płyną okręty. Pędzą pociągi.
Dzień nam roboczy nastał!

Przeto dziś o poranku majowym
podzielimy się dobrym słowem,
pójdziemy, radośni i prości,
czerwienią sztandarów skrzydlaci,
screami drogę wymościć
tej, co za krew nam zapłaci —
Wolności!"

(Chopin F. : Polonez as-dur — XEPN 0125)

Poezja towarzyszy nam i dzisiaj, pomagając zrozumieć blaski i cienie dnia codziennego. Uczy nas mądrej miłości Ojczyzny, bez której trudno byłoby budować dom jeszcze piękniejszy, bogatszy — dom świetlanej przyszłości.

„Bez tej miłości można żyć,
mieć serce suche jak orzeszek,
malutki los naparstkiem pić
z dala od zgryzot i pocieszeń,
na własną miarę znać nadzieję,
w mroku kryjówkę sobie uwić.
o blasku próchna mówić „dnieje”,
o blasku słońca nie nie mówić.

Jakiej miłości brakło im,
że są jak okno wypalone,
rozbite szkło, rozwiany dym,
jak drzewo z nagła powalone,
które za płytko wrosło w ziemię,
któremu wyrwał wiatr korzenie
i jeszcze żyje cząstkę czasu,
ale już traci swe zielenie
i już nie szumi w chórze lasu?

Ziemió ojczysta, ziemio jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam pustobrzmiące słowa.
Można nie kochać cię — i żyć,
ale nie można owocować.”

(W montażu zaprezentowano utwory Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Władysława Broniewskiego, Stanisława Ryszarda Dobrowolskiego, Mieczysława Jastruna, Tadeusza Ruczyńskiego, Tadeusza Różewicza, Leopolda Staffa i Wiesławy Szymborskiej)

UWAGI METODYCZNE

Podane w nawiasach utwory Chopina należy nagrać w kolejności zgodnej ze scenariuszem na taśmie magnetofonowej z płyt, których numery fabryczne podano obok tytułu. Każdy utwór ma być edytowany w trakcie recytacji, z tym, że nie powinien zagłuszać recytującego. Z uwagi na dość lapidarne słowo wiążące nie wolno rezygnować z tła muzycznego, które dla uzyskania odpowiedniej atmosfery jest również ważne jak utwory poetyckie. Montaż powinien być prezentowany w warunkach kameralnych.

„30 - LECIE PRL

— materiały do pracy z czytelnikiem”

(Logogryfy dla młodzieży)

WIEM WSZYSTKO O KATOWICACH I WOJEWODZTWIE.

1. Znany pisarz śląski, redaktor naczelny „Poglądów”.
2. Miasto, siedziba Teatru im. A. Mickiewicza.
3. Znane z zapory wodnej.
4. Tam również produkują Fiata 126 p.
5. Skrót nazwy uczelni muzycznej mieszczącej się w Katowicach.
6. Tam w WPKiW można w ciągu dnia oglądać gwiazdy.
7. „Ojciec” Tomka Wilmowskiego.
8. Skrót nazwy zagłębia węgla koksującego.
9. i 10. Najpopularniejsza śląska gazeta.
11. Miasto, siedziba Opery Śl.
12. Nazwa powstałego niedawno śląskiego zespołu filmowego.
13. W tym mieście produkują „Bolka i Lolka”.
14. i 15. Największa oprócz FSM inwestycja woj. katowickiego, aktualnie realizowana.
16. Dzielnicą Zabrze, siedziba Śląskiej Akademii Medycznej.
17. Uczelnia gliwicka.
18. „Słodka” fabryka w Siemianowicach.
19. Całkowicie zautomatyzowana kopalnia węgla (w Katowicach).
20. Teatr kukiełkowy w Bielsku.
21. Nazwa dużego zakładu chemicznego w Chorzowie.
22. Miasto w woj. katowickim, przez które przebiega granica państwa.
23. Miasto, siedziba Teatru Dzieci Zagłębia.
24. Nazwa największego budynku mieszkalnego Katowic.
25. Kino katowickie wyświetlające filmy na taśmie 70 mm.
26. Na ten szczyt Beskidu możesz dostać się kolejką linową.
27. Popularny, ilustrowany śląski tygodnik.

S Z E N C Z Y K
 C Z E S T O C H O W A
 G O C Z A Ł K O W I C E
 T Y C H Y
 P N S M
 P L A N E T A R I U M
 S Z K L A R S K I I
 R O W
 T R Y B U N A
 R O B O T N I C Z A
 B Y T O M
 S I L E S I A
 B I E L S K O
 H U T A
 K A T O W I C E
 R O K I T N I C I A
 P O L I T E C H N I K A
 N A N K A
 Z I A N
 B A N I A L U K I A
 A Z O T Y
 G I E S Z Y N
 B E D Z I N
 S U P E R J E D N O S T K A
 K O S M O S
 S Z Y N D Z I E L N I A
 P A N O R A M A

WIEM WSZYSTKO O OPOLU I WOJEWODZTWIE.

1. Skrót nazwy pierwszej uczelni, która rozpoczęła działalność w Opolu w 1954 r.
2. Nazwa półwyspu na terenie Opola otoczonego wodami Odry i Młynówki, na którym usytuowano amfiteatr.
3. Miasto położone na wysokim brzegu Odry, w XVI w. było centrum Śląskiego Renesansu.
4. Popularna nazwa kanału przepływającego przez Opole.
5. Nazwa miasta i marka samochodu tam produkowanego.
6. Nazwisko twórcy teatru światowej sławy, który to teatr narodził się w Opolu.
7. Nazwisko, rzeźbiarza, którego dziełem jest Pomnik Powstańców Śląskich na Górze Św. Anny.
8. Tytuł społeczno-kulturalnego miesięcznika opolskiego.
9. Nazwa sztucznego lodowiska w Opolu.
10. To małe miasteczko było przez 3 miesiące, w czasie najazdu szwedzkiego stolicą Polski (1655 r.).
11. + 12. Imię i nazwisko poety i działacza opolskiego, mieszkańca Siolkowic.
13. Miesiąc, w którym tradycyjnie odbywa się w Opolu Krajowy Festiwal Polskiej Piosenki.
14. Miejscowość położona niedaleko Opola słynąca z wielkiego sztucznego jeziora.
15. + 16. Imię i nazwisko patrioty i bojownika o polskość Śląska, który pracował i mieszkał w Markowicach.
17. Zwiąże „polskim Carcassone”.
18. W tym mieście w czasie wojny hitlerowcy otworzyli filię oświęcimskiego obozu koncentracyjnego: Oświęcim III.
19. + 20. Nazwa białego posągu dziewczyny umieszczonego na placu Wolności w Opolu.
21. Nazwa ulicy w Opolu, która prowadzi od dworca kolejowego do rynku.
22. Popularna nazwa największych zakładów Kędzierzyna.
23. Nazwa wsi, z której pochodziła rodzina naszego największego astronoma.
24. Z produkcji jakiego artykułu budowlanego słynie Opole.
25. Miejscowość, w której znajduje się duża stadnina koni.
26. Nazwa dużego miasta położonego prawie przy granicy z Czechosłowacją, które w/g legendy założył rycerz „Ratibor”.
27. Nazwa miasteczka, w którym urodził się nauczyciel Chopina, Józef Ksawery Elsner.

WSP
OSTRONEK
BRZEG
MĘYNOWIKA
NYSA
GROTOWSKI
DUNIKONSKI
OPOLE
TOROPOL
GŁOGONIEK
JAKUB
KANIA
CZERWIEC
TURAWA
ARKA
BOZEK
PACZKOW
BLACHOWNIA
OPOLSKA
NIKE
KRAKONSKA
AZOTY
KOPERNIKI
CEMENTU
MOSZNA
RACIBORZ
GRODKOW

UWAGI METODYCZNE

Logogryfy mogą posłużyć jako sprawdzian wiedzy o regionie w konkursie, ogłoszonym przez niektóre biblioteki z okazji 30-lecia PRL. Mogą również być ćwiczeniem z zakresu wyszukiwania informacji na określony temat.

W pierwszym wypadku czas na rozwiązanie logogryfu będzie wynosił ok. 20 min., w wypadku zaś wyszukiwania haseł w książkach ok. 1 godz., z tym zastrzeżeniem, że uczestnicy będą korzystać z zestawu wcześniej wyłączonego z księgozbioru.

Za rozwiązanie całego logogryfu uczestnicy otrzymują 30 punktów, za każde nieodgadnięte hasło o 1 punkt mniej.

DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWOWYCH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH OKRĘGU POCZDAM

OD REDAKCJI

Od szeregu lat województwo opolskie i okręg poczdamski utrzymują przyjacielskie kontakty. Współpraca zaprzyjaźnionych okręgów dotyczy różnych dziedzin i zagadnień życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego. Zgodnie z istniejącym porozumieniem o współpracy kulturalnej, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Opolu nawiązała kontakt z Naukową Biblioteką Publiczną w Poczdamie.

Do pierwszego spotkania bibliotekarzy z zaprzyjaźnionych miast doszło w listopadzie 1972 roku, w ramach odbywających się w Opolu Dni Kultury i Przyjaźni Okręgu Poczdamskiego. W tym czasie również pomiędzy Wojewódzką i Miejską Biblioteką Publiczną w Opolu i Naukową Biblioteką Publiczną w Poczdamie, została zawarta umowa określająca zasady długofalowej współpracy pomiędzy bibliotekami; na jej podstawie opracowane są roczne szczegółowe plany wspólnego działania. W latach 1972-1973 dwukrotnie gościliśmy bibliotekarzy poczdamskich w Opolu, a raz opolscy bibliotekarze, w czerwcu 1973 roku, byli w Poczdamie. W październiku br. delegacja Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Opolu brała udział w uroczystościach otwarcia nowego gmachu Naukowej Biblioteki Publicznej w Poczdamie. Umowa między bibliotekami przewiduje, poza wymianą delegacji i pracowników, wymianę wydawnictw, materiałów bibliograficznych i metodycznych, organizację wystaw, opracowanie artykułów o tematyce fachowej.

ORGANIZACJA I WYNIKI PRACY PAŃSTWOWYCH BIBLIOTEK PUBLICZNYCH W OKRĘGU POCZDAM.

Okręg Poczdam pod względem powierzchni (12568 km²) jest największym spośród 14 okręgów Niemieckiej Republiki Demokratycznej, natomiast pod względem liczby ludności zajmuje dopiero 7 miejsce. Struktura ekonomiczna tego regionu po wojnie uległa zmianie, stając się z regionu rolniczego rolniczo-przemysłowym. Główne kierunki produkcji przemysłowej wyznaczają: zakłady metalurgiczne w Brandenburgu, Havel i Hennigsdorf, produkcja włókien sztucznych w Premnitz, zakłady elektrotechniczne i elektryczne w Teltow, fabryka 5-tonowych ciężarówek w Ludwigsfelde i lokomotyw w Hennigsdorf. Głównymi produktami rolnymi natomiast są: mleko, mięso, owoce, warzywa i ziemniaki. Cechą charakterystyczną struktury terytorialnej okręgu Poczdam jest bardzo duża liczba wiosek o liczbie mieszkańców poniżej 500. Obok miasta okręgowego Poczdam, (115.000 tys. mieszkańców) i wybitnie przemysłowego ośrodka Brandenburg (Havel zamieszkuje 94.000 osób; oba miasta stanowią powiaty) — mamy jeszcze 15 miast powiatowych, których liczba mieszkańców waha się pomiędzy 5.000 a 30.000. Największa gęstość zaludnienia występuje na terenie przygranicznym z Berlinem. Powiaty północne, mniej uprzemysłowione, są słabiej zaludnione.

W okręgu Poczdam działają 22 etatowe biblioteki związkowe zakładów wielkoprzemysłowych i około 150 naukowych bibliotek fachowych różnych instytutów, szkół wyższych i innych samodzielnych placówek naukowych, jednakże trzon bibliotekarstwa okręgu stanowi 789 państwowych bibliotek publicznych.

Merytoryczną działalnością biblioteczną w całym okręgu — nie tylko w odniesieniu do państwowych bibliotek publicznych lecz także związkowych i naukowych bibliotek fachowych — kieruje Państwowa Naukowa Biblioteka Publiczna okręgu Poczdam. Placówka ta pełni funkcje: centrali zbiorów naukowych, ośrodka metodycznego, centrum oświatowo-czytelniczego miasta Poczdam.

NBP podlega Miejskiej Radzie Narodowej, nie ma więc prawa wydawania poleceń innym bibliotekom publicznym działającym w okręgu, które podporządkowane są miejscowym radom narodowym. W powiatach działa 15 bibliotek powiatowych i miejskich, będących lokalnymi centrami zbiorów i działalności metodycznej. Zbiory tych bibliotek, oprócz zaspakajania własnych potrzeb, służą również potrzebom prowadzonych systemem prowizyjnym bibliotek gminnych, które nie dysponują własnymi zbiorami. Ważnym

zadaniem jest jednolite ukierunkowanie działalności bibliotek zarówno etatowych jak i prowadzonych systemem prowizyjnym — we wszystkich dziedzinach: organizacji i planowania, gromadzenia i wykorzystania zbiorów, popularyzacji biblioteki w środowisku, podnoszenia kwalifikacji bibliotekarzy i in.

Liczba bibliotek prowadzonych etatowo w poszczególnych powiatach jest różna: i tak w powiatach graniczących z Berlinem jak Königs Wusterhausen, Nauen, Oranienburg, Zossen jest ich przeciętnie 6 (oprócz bibliotek miejsko-powiatowych), w pozostałych zaś powiatach są tylko 2-3 biblioteki z obsadą etatową. Spośród bibliotek etatowych 15 posiada status **wiejskiej biblioteki centralnej**. Jest to typ bibliotek, które istnieją w okręgu poczdamskim dopiero od roku 1960 i zostały powołane dla usprawnienia zaopatrzenia ludności wsi w poszukiwaną literaturę. Placówki te, zaopatrujące około 6-10 bibliotek gminnych prowadzonych systemem prowizyjnym w literaturę tj. zestawy wymienne i kierujące ich pracą, odgrywają coraz większą rolę. Liczba ich w naszym okręgu, jak przewidujemy, podwoi się w latach 1976-1980. Biblioteki prowadzone systemem prowizyjnym (729 ogółem) działają w miejscowościach nie liczących więcej niż 500 mieszkańców. Miernikiem znaczenia bibliotek gminnych jest fakt, że obecnie duży procent czytelników państwowych bibliotek publicznych całego okręgu zaopatrywanych jest w literaturę właśnie przez te placówki.

Równoległe z rozbudową sieci bibliotecznej wzrastają także wyniki pracy bibliotek publicznych okręgu poczdamskiego (patrz tablice).
Podstawowe wskaźniki:

- liczba woluminów na 1 mieszkańca — 9,1
- procent czytelników w stos. do liczby mieszkańców — 18,6%
- liczba wypożyczeń na 1 czytelnika — 17,1

Ale o wzroście efektywności pracy świadczą nie tylko wyniki możliwe do ujęcia statystycznego lecz także wiele nowych form pracy bibliotecznej, różnorodnie i licznie usługi, które oferujemy czytelnikom. Świadectwem tego niech będą dwa przykłady: biblioteki wszystkich szczebli w coraz większym stopniu czynią starania aby nauczyć czytelników samodzielnego i bardziej sprawnego korzystania z biblioteki. O ile dotąd problemem tym zajmowano się w odniesieniu do dzieci i młodzieży uczącej się, to ostatnio przysposobieniem czytelniczym objęto brgady produkcyjne przedsiębiorstw przemysłowych, rolniczych spółdzielni produkcyjnych, uczniów szkół zawodowych dla pracujących i dorosłych, którzy podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe (np. na uniwersytecie ludowym), nauczycieli dokształcających się na kursach i studentów pierwszego roku studiów. Tego rodzaju działalność, dostosowaną do zainteresowań każdej grupy, uważamy za skuteczną formę propagandy biblioteki i czytelnictwa wśród szerokiego rzesz społeczeństwa.

Obok tradycyjnie dostępnych w bibliotekach książek, czasopism i gazet, w coraz szerszym stopniu udostępnia się płyty (zarówno z nagraniami mu-

zyki jak i tekstów literackich) również w małych bibliotekach. W przygotowanym planie perspektywicznym na lata 1976-1980 przewiduje się głównie: poprawę warunków pracy bibliotek poprzez budowę nowych i adaptację starych budynków 5 bibliotek powiatowych i miejskich oraz wzrost liczby wspomnianych wiejskich bibliotek centralnych.

Nowe, dobre warunki pracy winny pomóc pracownikom bibliotek w realizowaniu nałożonych na nich zadań w zakresie podnoszenia kulturalnego poziomu społeczeństwa.

TABELA

Liczba placówek bibliotecznych w powiatach okręgu poczdamskiego
wg stanu na dzień 31. 12. 1973 r.

P o w i a t	Bibl. publ. etatowe	Bibl. publ. na prowizji	Związk. etatowe	Związk. prac. społecznie	Naukowe biblioteki fachowe
Belzig	4	49	—	—	—
Brandenburg — powiat	3	54	—	—	—
Gransee	3	53	—	1	—
Jüterbog	2	45	1	1	1
Konigs Westerh	5	49	1	1	7
Kyritz	4	55	—	1	2
Luckenwalde	1	41	—	—	7
Nauen	5	43	1	3	7
Neuruppin	6	61	—	3	3
Oranienburg	7	40	2	2	13
Potsdam — powiat	6	58	4	4	15
Pritzwalk	2	52	—	—	—
Rathenow	2	48	2	3	3
Wittstock	1	31	—	—	—
Zossen	7	50	1	—	5
Brandenburg — miasto	1	—	5	5	16
Potsdam — miasto	1	—	5	10	72
Okręg ogółem	60	729	22	34	151

**Wyniki działalności bibliotek publicznych okręgu poczdamskiego
wg stanu na dzień 31. 12. 1973 r.**

P o w i a t	Liczba mieszkań- ców na 30.VI.1973 r.	Liczba tomów	Wypoży- czenia	Czytelnicy
Belzig	35.766	77.760	117.188	6.195
Brandenburg — powiat	40.319	100.498	151.902	9.734
Gransee	48.109	80.649	137.294	11.538
Jüterbog	40.096	61.098	131.961	7.147
Konigs Westerbh	86.779	143.638	261.596	14.331
Kyritz	37.761	71.117	129.885	8.898
Luckenwalde	47.174	88.625	201.381	11.742
Nauen	86.933	134.272	287.116	15.471
Neuruppin	65.416	132.290	240.499	16.279
Oranienburg	102.794	190.472	444.633	25.282
Potsdam — powiat	35.420	139.599	222.156	13.386
Fritzwalk	130.946	52.649	117.733	7.048
Rathenow	65.758	86.865	182.412	10.158
Wittstock	22.519	39.183	87.165	5.185
Zossen	75.415	126.314	239.974	14.327
Brandenburg — miasto	94.091	104.518	292.982	14.852
Potsdam — miasto	114.487	380.338	536.410	29.133
Okręg ogółem	1.129.753	2.009.885	3.782.287	220.706

MŁODZIEŻOWY KLUB BIBLIOTECZNY **przy Państwowej Naukowej Bibliotece Publicznej w Poczdamie.**

Zakładanie Klubów młodzieżowych przy instytucjach kulturalnych postuluje kierownictwo państwa i związek młodzieży od dawna; nowa „Ustawa o młodzieży NRD” widzi potrzebę umożliwienia młodemu szerszego niż dotąd dostępu do sztuki i literatury i ich udziału w tworzeniu życia kulturalnego. Nasz Młodzieżowy Klub Biblioteczny ukonstytuował się w październiku 1972 roku, w wyniku udanej imprezy bibliotecznej, na której kierownik jednej z najpopularniejszych w NRD grup beatowych przedstawiał swe ulubione płyty, młodzi czytelnicy omawiali nowe książki, przeprowadzono konkurs literacki i wywiady.

Od czasu powstania tj. od dwóch lat Młodzieżowy Klub Biblioteczny stale rozwija swoją działalność. Przy poparciu ze strony władz terenowych urósł do jednego z najbardziej znanych i największych tego typu klubów naszej Republiki, czego wyrazem jest wyróżnienie go w br. tytułem „Znakomitego Klubu Młodzieżowego NRD”.

Członkami klubu są przede wszystkim uczniowie zasadniczych szkół zawodowych i szkół średnich. Jest wśród nich także jeden meteorolog, ekonomista, kucharka, pakowaczka oraz jeden instalator. W klubie zrzeszeni są ludzie o różnorodnych zainteresowaniach estetycznych, które w miarę możliwości chcemy uwzględnić planując działalność klubu. I tak na przykład odbyła się dyskusja z poetką liryczną o Salvatore Adamo, sprawozdanie z pobytu w Związku Radzieckim znanych u nas piosenkarzy Moniki Hauf, i Klause Henklera, wizyta warsztatowa w jednym z berlińskich Variete, obejrzelśmy jedno przedstawienie teatralne w Berliner Ensemble, wystuchaliśmy koncertów beatowych, odbyła się transmitowana przez radio dyskusja o muzyce POP i dyskusja z piosenkarzem Frankiem Schoblem, spotkanie z zawodowym scenarzystą, wycieczka do Drezna, wysłuchano wielu odczytów i prelekcji itd.

Przynależność do klubu nie oznacza jedynie uczestniczenia w imprezach naszej biblioteki. Wychodzimy z założenia, że miernikiem poziomu pracy klubu jest aktywność naszych członków. Dziś ta aktywność realizuje się nie tylko poprzez czynny udział w dyskusjach ale nawet samodzielne przygotowywanie

i realizowanie określonych imprez. Poza radą klubową, kierującą pracą klubu, zaczęliśmy tworzyć w ubiegłym roku małe grupy robocze. I tak grupa „Program” wystąpiła z recytacjami i prezentowała płyty we własnym klubie i innych klubach młodzieżowych; członkowie innej grupy roboczej, przy pomocy plakatów i prospektów, propagują w swoich szkołach i zakładach pracy literaturę i usługi biblioteki. Ten rodzaj aktywności chcemy popierać i kontynuować. Planujemy założenie jesienią dalszych grup roboczych, których w sumie będzie sześć: „Program”, „Dysk”, „Strefa książki młodzieżowej”, „Dziennik klubu”, „Technika i Organizacja”, „Foto-Film”.

XXV rocznica powstania NRD i otwarcie nowego gmachu naszej biblioteki stanowi bodźce do nowych przedsięwzięć. W urządzonych z rozmachem i wyposażonych w nowoczesny sprzęt pomieszczeniach nowej biblioteki w każdy wtorek odbywa się wieczornica klubowa. Od godz. 17,00 członkowie naszego klubu mogą się spotykać w dziale książek młodzieżowych (z wolnym dostępem do półek) przy grach towarzyskich i grach w karty, przy telewizji kolorowej i muzyce.

Od godz. 18,00 dysk — dżokeje urządzają publiczną prezentację płyt, a od 19,00 odbywają się inne imprezy. W najbliższej przyszłości zostaną zorganizowane: sobota z piosenką i koncert beatowy, dyskusja na temat „Czy istnieje sens życia...” projekcja filmu Eisensteina „Pancernik Potiomkin..”

Działające dyskoteki literackie, pod nowym tytułem „Rozmaitości”, obejmują m. in. nagrania muzyczne z krajów socjalistycznych, dyskusję nad liryką, próby repertuarowe młodych talentów i sylwetki bibliotekarzy — kierowników. Przewiduje się jeszcze wiele innych form pracy. Mamy w każdym razie nadzieję, że nasz Młodzieżowy Klub Biblioteczny jeszcze wielokrotnie będzie obchodził rocznice swego powstania i w dalszym ciągu będzie zacieśniał stosunki biblioteki z młodzieżą w naszym mieście.

Bylibyśmy radzi poznać pracę jakiegoś klubu młodzieżowego działającego przy bibliotece w samym Opolu bądź na terenie województwa. Chętnie wybierzemy się do Opola i równie chętnie powitamy gości z Opola.

Erni Junghans

Ursula Jacob

Państwowa Naukowa Biblioteka Publiczna
Poczdám

**Praca z dziećmi w państwowych bibliotekach publicznych
w okręgu Poczdám**

Biblioteki w NRD tak są zorganizowane, by każda najmniejsza nawet

placówka w gminie mogła służyć dzieciom poszukiwaną literaturą. Tak jest również w okręgu Poczdam.

Biblioteki dziecięce nie stanowią odrębnej sieci, lecz są częścią składową sieci państwowych bibliotek publicznych. W mieście okręgowym odpowiedzialność za zaopatrzenie dzieci w literaturę ciąży na Naukowej Bibliotece Publicznej okręgu Poczdam i jej filiach bibliotecznych; upowszechnieniem literatury dziecięcej zajmują się biblioteki miejskie i powiatowe z podległymi im bibliotekami miejskimi, centralnymi i gminnymi.

W roku 1973 w państwowych bibliotekach publicznych okręgu poczdamskiego 59,6% łącznej liczby czytelników stanowiły dzieci w wieku od lat 7 do 13. Wypożyczyły one 1.564.939 voluminów. Ogółem zbiory literatury dziecięcej w bibliotekach okręgu liczą 540.000 voluminów,

W celu pozyskania jak największej liczby młodych czytelników stosuje się różne formy propagandy biblioteki i literatury: głośne czytanie książek, dyskusje nad książką, wieczory zagadek literackich, wycieczki do biblioteki, konkursy rysunkowe (np. w 30-tą rocznicę zwycięstwa nad faszyzmem.)

Naukowa Biblioteka Publiczna w Poczdamie organizuje w ciągu roku 2-3 spotkania bibliotekarzy dziecięcych, na których dokonuje się wymiany doświadczeń w zakresie propagowania literatury dziecięcej; na naradach roboczych omawia się wszystkie sprawy dotyczące pracy bibliotek dziecięcych.

Szpecially aktualne są w tej chwili zagadnienia związane z wypożyczaniem przez biblioteki dziecięce środków audiowizualnych i gier oraz współpraca z wydziałami oświaty. Tematykę narad roboczych przygotowuje zespół zwany aktywnym narady roboczej.

Szkolenia tego rodzaju służą nie tylko wymianie doświadczeń między bibliotekarzami, ale jednocześnie stanowią zachętę do samodzielnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych. W roku bieżącym ośrodkiem zainteresowania jest problem tendencji rozwojowych socjalistycznej literatury dziecięcej. Naukowa Biblioteka Publiczna organizowała w związku z tym różne imprezy.

Bibliotekarze nie ograniczają się w pracy z dziećmi do upowszechniania literatury dziecięcej ale dążą również do przekształcenia biblioteki w ośrodek wypoczynku i informacji dla dzieci. W bibliotece dzieci mogą słuchać płyt, uzyskać potrzebne informacje, czytać, dyskutować. Pobudza się je do myślenia poprzez spotkania z autorami książek czy też przy okazji innych imprez literackich. Chcemy w ten sposób oddziaływać na kulturalno-estetyczny rozwój osobowości.

Przykładem tak pojętej pracy z dziećmi jest działalność głównej biblioteki dziecięcej w nowym gmachu Naukowej Biblioteki Publicznej okręgu Poczdam. Przestronna biblioteka dziecięca mieści się na I piętrze, ma wolny dostęp do półek i może pomieścić 25.000 tomów. W urządzonym z rozmachem

dziale dziecięcych książek obrazkowych znajdują dla siebie lekturę najmłodszy czytelnicy. Wiele uwagi poświęcono problemowi skompletowania księgozbioru podręcznego. W zbiorach tych pozostawiono do dyspozycji dzieci od klasy piątej wzwyż leksykony, słowniki, poradniki z różnych dziedzin wiedzy. Można z nich korzystać na miejscu.

Nowością jest praca z płytami i grammi. Biblioteka dziecięca przejęła ze zbiorów biblioteki muzycznej wszystkie płyty dla dzieci i wypożycza je młodym czytelnikom za zgodą rodziców. W bibliotece znajdują się miejsca do przesłuchania płyt. Codziennie w tzw. „Miejscu spotkań” prezentuje się polecana płytę. Mamy nadzieję, że możliwość korzystania z płyt przyczyni się do podniesienia poziomu kultury muzycznej.

By ułatwić dzieciom spędzenie wolnego czasu w sposób urozmaicony dajemy im do dyspozycji gry. Nasze zbiory gier obejmują gry (także dla przedszkolaków) tzw. pouczające np. gry ćwiczące pamięć, gry za pomocą których można sprawdzić posiadane wiadomości itp. Przy doborze gier brano pod uwagę, w jakim stopniu oddziałują one wychowawczo i czy odpowiadają wymogom estetycznym.

Gry, podobnie jak książki i płyty, wypożyczamy na okres 4 tygodni. Dla płyt i gier opracowano katalogi.

Oprócz „Miejsc spotkań” i „Dyskoteki Dziecięcej” w październiku br. rozpoczyna się nowy cykl imprez, w czasie których umożliwi się dzieciom kontakt z autorami i ilustratorami książek dziecięcych. Odbiornik telewizyjny znajdujący się w bibliotece, umożliwi dyskusje nad adaptacjami filmowymi lub telewizyjnymi dzieł literatury dziecięcej.

Plany działalności biblioteki dziecięcej będą ogłoszone w biuletynie informacyjnym „Nasza biblioteka dziecięca”, który będzie się ukazywał 4 razy w roku.

Henryk Morcinek

MBP Zabrze

AUDIOWIZUALNA SŁUŻBA BIBLIOTECZNA POSTĘPOWANIE ZE ZBIORAMI AUDIOWIZUALNYMI. Cz. III.

T — Taśmy magnetofonowe

Terminem „taśmy magnetofonowe” określono w „Instrukcji w sprawie postępowania ze zbiorami audiowizualnymi w bibliotekach publicznych”

taśmy magnetyczne, na których — w systemie monoficznym lub stereofonicznym — zostały zapisane różne audycje. Zapis, dokonany z różną prędkością przesuwu taśmy przed głowicami magnetofonu, może być utrwalony na jednej lub kilku ścieżkach taśmy.

Definicja ta wymaga skomentowania, gdyż właśnie taśmy magnetofonowe wydają się być — po płytach gramofonowych — najbogatszą częścią zbiorów pozaksiążkowych w naszych bibliotekach. Wystarczy wspomnieć o wcale bogatych zestawach nagranych taśm, proponowanych przez :

— DOM WOJSKA POLSKIEGO

— STOWARZYSZENIE KSIĘGARZY POLSKICH. SERWIS INFORMACYJNY DLA RADIOWĘZŁÓW.

— WIFON. KOMITET DO SPRAW RADIA I TELEWIZJI. „POLSKIE RADIO I TELEWIZJA”. ZAKŁAD USŁUG FONICZNO-WIZYJNYCH.

Ponadto taśmy winny być jak najszerszej włączone w program oświatowej i dydaktycznej działalności biblioteki. I to nie tylko te, zakupione do zbiorów z powyżej podanych źródeł, ale również nagrywane przez samych bibliotekarzy w formie komentarzy do wystaw i innych form udostępniania zbiorów, przeglądów nowości wydawniczych i tematycznych zestawów literatury, lekcji bibliotecznych czy wreszcie dokumentacji spotkań autorskich w postaci fonicznych „autografów” twórców i audycji przegrywanych bezpośrednio z programów radia i tv.

Zapis magnetyczny polega na doprowadzeniu wzmocnionych drgań elektrycznych, odpowiadających drganiom dźwiękowym, do magnetycznej głowicy zapisującej, wytwarzającej pole magnetyczne o zmieniającym się równoległe do zmian prądu fonicznego natężeniu. Przesuwany przed głowicą magnetyczną (w magnetofonie lub dyktafonie) ruchem jednostajnym nośnik dźwięku (taśma, drut, płyta, folia itp.) ulega namagnesowaniu, przy czym ścieżkę dźwiękową tworzy ciąg elementów materiału ferromagnetycznego, odznaczających się różną wartością namagnesowania. Wynalazcą zapisu magnetycznego jest amerykańkanin Obertin Smith, który w 1880 roku zastosował jako nośnik jednorodny drut stalowy. W 1933 roku zapisu takiego użyto w radiofonii.

Nośnikami magnetycznymi są **taśmy magnetyczne**. W zależności od budowy rozróżnia się :

— **taśmy magnetyczne jednorodne** — wykonane ze stali lub stopów żelaza z niklem, chromem, miedzią, wanadem lub kobaltem;

— **taśmy magnetyczne niejednorodne** — w których ferromagnetyk, np. sproszkowany tlenek żelaza, jest wtopiony w warstwę tworzywa sztucznego np. luwitrenu;

— **taśmy magnetyczne warstwowe** — w postaci niemagnetycznego podłoża, np. papieru, acetylocelulozy, nylonu, na które naniesiona jest warstwa ferromagnetyku o grubości od kilku do kilkudziesięciu mikronów.

Patent z 1928 roku należy do Niemca Pfleumera.

Najczęściej używane są taśmy magnetyczne o szerokości 6,24 — 6,30 um, właśnie **taśmy magnetofonowe**. Podłoża najnowszych taśm wykonywane są z poliestrów. Materiały te charakteryzuje duża wytrzymałość, odporność na zmiany wilgotności, temperatury i czasu; stosuje się je do wyrobu bardzo cienkich taśm. W zależności od właściwości ferromagnetyku dzieli się taśmy na magnetycznie miękkie i magnetycznie twarde. Taśmy magnetycznie miękkie są przeznaczone do nagrań przy dużych prędkościach 76 cm/sek i 38 cm/sek. Zastosowanie ich w magnetofonach amatorskich daje nagrania o małym poziomie i pozbawione wysokich tonów. Nowe taśmy są magnetycznie twarde i przeznaczone do nagrywania przy małych prędkościach przesuwu 19 cm/sek, 9,5 cm/sek, 4,75 cm/sek i 2,4 cm/sek. Zapisują się na nich dobrze wszystkie częstotliwości.

Grubość taśmy magnetofonowej decyduje o jakości zapisu, tzn. o elastyczności przylegania taśmy do głowicy magnetycznej. Złe przyleganie powoduje osłabienie wysokich tonów przy zapisie i odczycie, stąd też konieczność stosowania najcieńszych taśm.

Aktualnie stosuje się pięć typów taśm:

- taśma o grubości c/a 35um, nazywana długogrającą (Long Play)
- taśma o grubości 26 um o podwójnym w stosunku do taśmy standardowej 55 um czasie grania (Double Play)
- taśma o grubości c/a 18 um o potrójnym czasie nagrania (Triple Play), stosowana głównie w małych magnetofonach przenośnych o małych siłach naciągu.
- taśma o grubości c/a 12 um o poczwórnym czasie grania, stosowana w kasetach C 90, w magnetofonach bateryjnych i kasetowych,
- taśma o grubości c/a 9 um o sześciokrotnie przedłużonym czasie grania, stosowana wyłącznie w kasetach C 120.

Dzięki możliwości kasowania zapisów taśmy magnetofonowej nadają się do wielokrotnego wykorzystywania. Ponadto można je ciąć i kleić, co pozwala na montaż programów dźwiękowych.

Taśmy o podłożu poliestrowym winno się kleić wyłącznie dostępnym w handlu przyklepcem — taśma o szerokości zbliżonej do szerokości taśmy magnetycznej. Czyści się je w czasie przesuwu widełkami zaopatrzonymi w filcowe tulejki lub równicę dostępną w handlu, tzw. ściereczkę antyelektrostatyczną „erga” (znakomitą także do płyt gramofonowych i błon fotograficznych), przechowuje w temperaturze $20 \pm 5^{\circ}$ i względnej wilgotności $50 \pm 5\%$, z dala od wpływów pól magnetycznych i źródeł ciepła, w pozycji pionowej.

Omawiając poszczególne elementy bibliotecznego postępowania z taśmami magnetofonowymi, warto zatrzymać się jedynie na tych przypadkach, kiedy różni się ono od techniki postępowania z omawianymi już płytami gramofonowymi.

Podkreślić trzeba, że jednostką ewidencyjną wg „instrukcji” jest jedna zwoj taśmy magnetofonowej, na której została utrwalona przynajmniej jedna audycja nie podlegająca skasowaniu — audycja ta powinna być nagrana jako pierwsza na ścieżce „a” (w przypadku taśmy 4-ścieżkowej — „a I”). Tytułatura tej audycji będzie podstawą zapisu w inwentarzu oraz w protokole ubytku. Nie będziemy więc inwentaryzowali nowych, nie nagranych jeszcze taśm. Korzystamy przecież z zapisu magnetofonowego głównie dla łatwości operowania taśmą: cięcia, klejenia, montowania programu. Nowe taśmy możemy odnotować w kartotece materiałowej, wpisując do inwentarza taśm względnie materiałów audiowizualnych tylko te, nagrane, które pragniemy w zbiorach zachować (Dla orientacji — liczba odtworzeń zapisu przy zachowaniu dostatecznej wierności sięga podobno 10.000). Znaki ewidencyjne umieszcza się na pudełkach oraz na początku i końcu zwoju taśmy magnetycznej (na tzw. rozbiegówkach). Na pudełku należy również odnotować sygnaturę, tytuły audycji i ich miejsca na taśmie:

- 1) symbol ścieżki dźwiękowej, np. „a” (początek taśmy) lub „b” koniec taśmy) — przy zapisie dwuścieżkowym; oraz „a I” i „a II” lub „b I” i „b II” — przy zapisie czterościeżkowym;
- 2) numer kolejny audycji.

Również w określeniu jednostki katalogowej taśmy magnetofonowe różnią się od pozostałych rodzajów zbiorów audiowizualnych. Jednostką tą w wypadku nagrań na taśmie jest audycja.

Dane do opisu katalogowego należy przejmować z nagranej na taśmie zapowiedzi dźwiękowej, z obwoluty lub ustalić na podstawie znajomości treści nagrania. Hasło, tytuł, dodatki do tytułu i adres wydawniczy ustala się zgodnie z zasadami przyjętymi przy katalogowaniu druków lub płyt gramofonowych.

W spisie zewnętrznym podaje się a) liczbę szpul, jeśli audycja nagrana jest na kilku zwojach taśmy, b) szybkość przesuwu taśmy w cm/sek, c) informację o systemie zapisu: „mono”, „stereo”, d) czas odtwarzania w minutach.

W uwagach winniśmy podać informacje o źródle nagrania, jeśli zapis jest kopią nagrania na płycie, audycji radiowej, telewizyjnej, taśmy SIR-u itp.

W uzasadnionych przypadkach można sporządzić spis zbiorowy audycji nagranych na jednej taśmie. Ogranicza się on do podania hasła i tytułu poszczególnych audycji, i rejestruje je w kolejności występowania na taśmie, począwszy od ścieżki „a” lub „a I”.

Opis zbiorowy umieszcza się w katalogu głównym (alfabetycznym) oraz krzyżowym przed opisem głównym pierwszej audycji.

Problemy do dyskusji nad książką Andrzeja Kuśniewicza „STAN NIEWAŻKOŚCI“ W-wa 1973 PIW s. 300

Andrzej Kuśniewicz, autor trzech tomów poezji i kilku powieści, nie jest pisarzem łatwym w odbiorze. Stąd bardzo ceniony przez krytykę, nie należy do autorów szczególnie poczytnych.

Wielu sięgając po jego książki odkłada je nie doczytawszy do końca, zbyt trudną bowiem, pełną historiozoficznych skojarzeń i refleksji stanowią lekturę. Aby i najnowsza jego powieść, „Stan nieważkości”, nie podzieliła losu swoich poprzedniczek, spróbujemy wspólnie zastanowić się nad nią.

1. Czy w powieści można dopatrzeć się elementów biografii bohatera?

Tak. Bohaterem a zarazem narratorem jest sam autor, który po przebytym zawale serca znalazł się w warszawskim szpitalu w sali reanimacyjnej (konkretna data 31 stycznia 1972 r.) w sytuacji określonej przez siebie stanem psychicznej nieważkości.

Wzmianka o pobycie grupy dziennikarzy polskich w Hamburgu (lata 79-te) i spotkanie z Renatą von Benhendorf w czasie odczytu, a potem prywatnie w podziemiach hamburskiego metra.

2. W jaki sposób przedstawiona została akcja powieści?

Stan psychicznej nieważkości, zawieszenie między życiem a śmiercią, pozwala autorowi na rozwijanie akcji w dwóch płaszczyznach czasowych. Współcześnie, rok 1972, poprzez wszystkie realne czynności związane z koniecznością pobytu w szpitalu, natomiast poprzez wcielenie się w postać swego przodka, Adama Ponińskiego następuje cofnięcie akcji o prawie 200 lat wstecz, do roku 1777.

3. Czy zróżnicowanie czasowe powieści jest tylko zabiegiem kompozycyjno-formalnym?

Nie tylko, ponieważ utożsamienie się z pradziadem, przedstawicielem cnót i przywar Rzeczypospolitej szlacheckiej, z którym łączy go szczególnie sentyment, „wnuk nieodrodny” jakoby u niego na praktyce lub nauce wstępnej — s. 68), jest zarazem określeniem osobowości autora jako spadkobiercy tych właśnie tradycji.

4. Jakie znaczenie dla dalszego toku powieści ma spotkanie z „Frau Renate” na konferencji prasowej?

Jej wystąpienie przeciwko utracie „niemieckiego Wschodu” daje autorowi nie tylko możliwość rozmowy (fikcyjnej lub prawdziwej, tak jak fikcją lub prawdą może być sama Renata von B.) ze spadkobierczynią tradycji junkrów pruskich, ale przede wszystkim pozwala podjąć próbę porównania własnych sentymentów z ich racjami historycznymi. Uczyni to poprzez wprowadzenie w tok narracji dziejów jej pradziada.

5. Jaka rolę spełnia w utworze zestawienie rodowodów genealogicznych magnata kresowego i sprzedawczyka Adama Ponińskiego z junkrem pruskim osiadłym w okolicach Słupska, Luitpoldem von Benkendorf?

Adam Poniński i rycerz Luitpold w interpretacji autora stają się symbolami określonych wartości historyczno- kulturowych.

Poprzez odpowiedni dobór elementów uwypuklających momenty znamienne dla dziejów obydwu rodów ukazany zostaje historyczny proces zmierzchu szlachecko-rycerskiego świata.

Proces, który dla jednych zakończył się już w momencie składania przysięgi na wierność Katarzynie II (nie zmienia tego lecz jeszcze podkreśla udział w homagium w roku 1796), dla drugich natomiast przedłużony został o lat kilkadziesiąt dzięki przebiegłości (opuszczenie armii przez pruski korpus posiłkowy) i sprzymierzeniu się z żydowskim bankierstwem (wątek Żyda Efroima z Erailowa i jego wychowanki Rut Izmailskiej).

6. Jak należy rozumieć pojęcie „rzeczywistość nierzeczywista”?

Z jednej strony jest to ów stan zawieszenia między życiem a śmiercią, półjawa, półsen i płynne przejścia od realiów szpitalnej separatki (zapewne pod wpływem środków medycznych) w regiony, gdzie „napotykałem co krok postacie z różnych moich poprzednich wcieleń, porzucone teraz i przez to usamoistnione w swym fikcyjnym bycie...).

Z drugiej jest to wskrzeszanie określonych tradycji i doświadczeń duchowych, jak podkreśla autor, całkowicie bezinteresownych. Tak jak Renata von B. tęskni za utraconym dziedzictwem, tradycją społeczną i kulturalną własnej sfery, tak z własnymi tradycjami rodowymi czuje się związany autor.

To co się kocha nie istnieje obiektywnie lecz właśnie w formie „rzeczywistości nierzeczywistej”, i w niej na zawsze już pozostanie.

W tej więc specyficznej sytuacji oraz poprzez wcielenie się w swoich przodków i przeżywanie wydarzeń sprzed dwu blisko stuleci przy zachowaniu świadomości człowieka współczesnego, uwypukla autor tezę przeżywania własnego życia jako życia historycznego.

WITRYNA BIBLIOTECZNA — NASZĄ WIZYTÓWKĄ

Powszechnie wiadomo, że bez dobrej, a więc przede wszystkim skutecznej propagandy nie można w pełni realizować programu intensywnego rozwoju życia kulturalnego.

Wzrost ilościowy i jakościowy czytelnictwa również podlega tym zależnościom, toteż powinno się wykorzystać wszystkie możliwości doskonalenia działalności propagandowej. Dotychczas zbyt mało — jak sędzę — korzysta się z doświadczeń dobrze pracujących bibliotek a także innych placówek np. księgarni; jak twierdzą księgarze: ... „Najpopularniejszym, najszerzej stosowanym środkiem reklamy jest okno wystawowe. Jest to jeden z **najaktualniejszych środków reklamy** ... (Hussak T.: Reklama i propaganda książki. W-wa 1969 PWSZ T. 1 s. 134; podkreślenie moje M.F.).

Niektórzy bibliotekarze niechętnie odnoszą się do tego typu działalności, twierdząc, iż jest to wyłącznie księgarska forma. Tego rodzaju opinie nie mają jednak żadnego racjonalnego uzasadnienia.

Jeśli chcemy coraz wydajniej pracować, jeśli chcemy, aby nowoczesność w pełni zagościła w naszych placówkach, to nie możemy jej ograniczać tylko do wyposażenia technicznego, ale w równej mierze powinna się ta tendencja przejawiać w myśleniu i działaniu — w doskonaleniu i racjonalizacji naszej pracy.

Zanim przedstawimy pewne uwagi i propozycje dotyczące urządzenia okna wystawowego w bibliotece, wyjaśnić należy następującą sprawę: sugestie te adresowane są w pierwszej kolejności do tych placówek, które posiadają odpowiednie warunki lokalowo-techniczne; przybysza ich zresztą z każdym rokiem coraz więcej.

Już dzisiaj niektóre biblioteki mogą mieć „wizytówki” nie gorsze od tych, które widzimy w księgarniach.

Sygnalizując problem nie zamierzamy przedstawiać szczegółowych recept, lecz jedynie zaproponować pewne rozwiązania.

W oknie wystawowym mogą być eksponowane materiały propagujące :

- 1. usługi biblioteczne i zbiory danej placówki,**
- 2. literaturę na temat różnorodnych zagadnień i dziedzin wiedzy,**
- 3. imprezy biblioteczne i akcje czytelnicze prowadzone przez bibliotekę.**

Materiały pierwszej grupy należy przygotować szczególnie starannie, jest to bowiem zasadnicza część tej bibliotecznej „wizytówki”.

Będą to więc przede wszystkim informacje o tych usługach bibliotecznych, które są mniej znane, a więc o służbie informacyjnej i wypożyczeniach międzybibliotecznych, a także o niektórych rodzajach zbiorów np. czasopismach popularnonaukowych, poradnikach bibliograficznych. Teksty powinny być zwięzłe oraz przystępnie i konkretnie sformułowane.

Informacje te mogą być np. umieszczone na planszy lub na szybie; to ostatnie rozwiązanie jest szczególnie przydatne w placówkach, które dysponują pomieszczeniami mającymi małe okna.

Materiały propagujące literaturę t.zn. eksponowane książki lub inne druki pełnią dwojaką funkcję:

— są formą popularyzowania publikacji o określonej tematyce.

— służą także uatrakcyjnieniu tekstów informacyjnych o bibliotece.

Najważniejszym materiałem wystawienniczym są tu oczywiście same książki lub ich obwoluty, można też wykorzystać katalogi księgarskie.

Tego typu wystawki tematyczne związane są dość często z aktualnymi obchodami i rocznicami.

W oknie wystawowym (zwłaszcza większym) można też umieszczać plansze czy afisze o spotkaniach autorskich, konkursach czytelniczych, działalności Koła Przyjaciół Biblioteki itp.

Jak każda inna forma propagandy wizualnej również i ta wymaga przestrzegania określonych zasad, a jedną z nich jest atrakcyjność. Witryna biblioteczna musi być tak urządzona, aby przyciągała wzrok wszystkich przechodniów, aby przypominała i informowała zarazem o tym, czym biblioteka dysponuje i w jaki sposób pomaga czytelnikom uzyskać potrzebną lekturę.

Ważnym uzupełnieniem okna wystawowego jest szyld. Oczywiście nie może tej właściwie rozumianej funkcji informacyjnej pełnić mała czerwona tabliczka, często umieszczona obok wielu innych sobie podobnych.

Tylko duży, z dala widoczny (najlepiej podświetlany) szyld jest rozwiązaniem odpowiednim, większe biblioteki powinny natomiast posiadać neony. Być może podniosą się głosy, że są to postulaty maksymalistyczne, że trzeba liczyć się z kosztami. Sądzę jednak, że wydatki te będą owocne i w pełni opłacalne, co próbowałem uzasadnić w swoich rozważaniach.

Tych kilka uwag i sugestii nie wyczerpuje — rzecz jasna — problemu; celem ich jest jednak co innego: zachęcić do wymiany doświadczeń i poszukiwań coraz bardziej skutecznych metod i form propagandy prowadzonej przez biblioteki.

O NIEKTÓRYCH PROBLEMACH GOSPODARCZYCH BIBLIOTEKI

Sprawy związane z organizacją pracy admin.-biurowej centralnej biblioteki miejskiej omówiła w N-rze „3” „Pomagamy sobie w pracy” kol. Maria Płaza; jako uzupełnienie tego artykułu należy traktować poniższe uwagi z odcinka spraw ściśle gospodarczych i realizowanych zadań w zakresie bhp.

Wiadomo, że na pozór drobny w całokształcie spraw bibliotecznych problem zaopatrzenia placówek w materiały biurowo-gospodarcze i środki czystości, w realizacji napotyka na trudności, powodowane ograniczeniami w zaopatrzeniu w sprzedaży pozarynkowej, obowiązującymi zarządzeniami oraz brakiem działów administracyjno-gospodarczym, szczególnie w bibliotekach miastomiejskich i powiatowych. W MBP w Chorzowie, w roku 1973/74 znormalizowano dotychczasowe zasady zaopatrzenia placówek wprowadzając własne „normy” w oparciu o wielkość pomieszczeń i stopień zabrudzenia oraz przyjmując stałe terminy przydziałów rocznych podstawowych i kwartalnych uzupełniających. Ścisłe określenie potrzeb pozwala na zabezpieczenie odpowiednich środków w budżecie, dział gospodarczy zobowiązuje do dokonywania zakupów „z wyprzedzeniem” a pracowników placówek do oszczędnego gospodarowania materiałem.

Kierownikom filii i pracownikom obsługi, na początku r. 74, na naradzie roboczej, podano przyjęte kryteria przydziałów. Trzeci kwartał tego roku potwierdził słuszność takich ustaleń; nie zdarzyło się, by w którejś placówce zabrakło np. środków czystości czy wkładów do długopisów.

Rozwiązane zostały również sprawy związane z obowiązkiem wynikającym z realizacji postanowień załącznika nr 3 do Zarządzenia Nr 84 MKiSzt z dnia 8. X. 1973 r. (Dz. Urz. Min. K. i S. Nr 11 z 31. X. 73) „Zasady gospodarowania odzieżą, obuwem i sprzętem ochrony osobistej”; w świetle

§ 6 tegoż załącznika zakład pracy zobowiązany jest zorganizować pranie i konserwację odzieży w zakresie własnym lub w odpowiednich punktach usługowych.

MBP zastosowała możliwość, którą dopuszcza § 7 tj. wypłacania ryczałtu za pranie i konserwację odzieży w wysokości do 15 zł miesięcznie, co może być **rekompensowane w środkach czystości.**

Nawiązano umowę z dyr. „Argedu” w Chorzowie, w wyniku której raz na kwartał pracownicy otrzymują bony na środki czystości w kwocie 45 zł; bony realizowane są w sklepach chemicznych. Po otrzymaniu wszystkich rachunków, dyrekcja biblioteki dokonuje rozliczeń z „Argedem”. Takie rozwiązanie tego problemu wydaje się korzystne z dwóch względów:

- nie obciąża się funduszu bezosobowego kosztami za pranie odzieży przez pracowników.
- nie ma potrzeby korzystania z pralniczych punktów usługowych, co bywa dość uciążliwe ze względu na przedłużające się terminy wykonawstwa.

Ważnym odcinkiem działalności administracyjno-gospodarczej jest współdziałanie z dyrekcją w zakresie dbałości, nadzoru i zabezpieczenia właściwych warunków pomieszczeń, zgodnie z przepisami bhp oraz zaznajomienie się z obowiązującymi przepisami bhp — przeciwpożarowymi. Przeglądów stanowisk, urządzeń ogrzewczych itp. dokonuje się co najmniej 2 razy w roku, w czasie przed i po okresie opałowym.

W bieżącym roku przeprowadzono kolejne 4, godzinne szkolenia dla pracowników obsługi i bibliotekarzy w zakresie podstawowych przepisów przeciwpożarowych.

Zagadnienia bhp są bardzo istotnym i ważnym odcinkiem działalności, a obowiązki w tym zakresie wynikają z podstawowego aktu prawnego — Ustawy o bezp. i higienie pracy (z 30 marca 1965 r.) Dz. Ustaw 13 poz. 91. w świetle której kierownik zakładu pracy ponosi odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy, co ma odpowiednie zastosowanie do kierowników komórek organizacyjnych, a więc w naszym przypadku kier. działów i kier. placówek.

Znajomość przepisów bhp oraz wybranych zagadnień ustawodawstwa pracy (np. ochrona pracy kobiet, wypadki przy pracy) jest ciągle niepełna, stąd odczuwana potrzeba przeszkolenia w tym zakresie w pierwszej kolejności kierowników filii. Proponuje się rozważenie możliwości opracowania obowiązujących wszystkie biblioteki programów takich szkoleń.

Nowości o Śląsku

Bukowski Marian: KATEDRA WROCLAWSKA. Wrocław 1974 Oss. ss. 82, tab., il.

W 1945 roku Katedra wrocławska, jeden z najpiękniejszych zabytków tego miasta, leżała w gruzach. Rekonstrukcja trwała kilka lat. Dzisiaj znowu budzi podziw zarówno wspaniała monumentalna sylwetka Katedry jak i jej wnętrze.

Książka nie stanowi przewodnika czy monografii, lecz ukazuje historię odbudowy zabytku, a zamieszczone fotografie jego piękno. Jeśli dodać, że autorem zdjęć jest znany fotografik Stefan Arczyński, a autor tekstu był projektantem i kierownikiem odbudowy katedry w latach 1946-1952, to książka zyskuje rangę dokumentu. Do szerokiej popularyzacji wśród czytelników.

Chrzanowski Tadeusz, Kornecki Marian: SZTUKA ŚLĄSKA OPOLSKIEGO. OD ŚREDNIO- WIECZA DO KOŃCA W. XIX. Kraków 1974 Wydawn. Literackie ss. 505, il.

Książka ta jest owocem wieloletnich prac nad opracowaniem i wydaniem VII tomu „Katalogu zabytków sztuki w Polsce (województwo opolskie)”. W sumie czytelnik otrzymuje dzieło przejrzyste, bogato ilustrowa-

ne, oparte na rzetelnych źródłach z doskonałym komentarzem historycznym. Autorzy zwrócili uwagę nie tylko na architekturę, rzeźbę, malarstwo, ale także na rzemiosło artystyczne, bogato na Śląsku reprezentowane.

Do księgozbiorów podręcznych MBP, PiMBP, filii miejskich.

DYDAKTYCZNA FUNKCJA SZKOŁY OPOLSKIEJ. Pod red. Jana Konopnickiego Opole 1974 Inst. Śląski ss. 278.

Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych podjął się publikacji wyników prowadzonych przez siebie prac badawczych. Celem 10 składających się na książkę opracowań różnych autorów z woj. opolskiego, związanych z nauczaniem jest ukazanie poziomu wiadomości z różnych przedmiotów szkolnych reprezentatywnej grupy dzieci szkół podstawowych.

Wstęp i próba syntezy wyników badań w woj. opolskim wyszła spod pióra wybitnego znawcy zagadnień pedagogicznych prof. Jana Konopnickiego z Uniwersytetu Wrocławskiego.

Książka przeznaczona jest dla nauczycieli — praktyków.

FUNKCJA ŚWIADOMOŚCI HISTORYCZNEJ I EFEKTY POLITYKI OŚWIATOWEJ W PROCESIE INTEGRACJI. Materiały sesji naukowej z dnia 26.V. 1972 roku na temat „Zagadnienia integracji współczesnego społeczeństwa polskiego a przemiany społeczne na Opolszczyźnie”. Opole 1974 Inst. Śląski ss. 166.

Treść :

Manfred Kutyma: **Wprowadzenie**; Franciszek Hawranek: **Rola świadomości historycznej w procesach integracji**; Krzysztof Kwaśniewski: **Integracja współczesnego społeczeństwa polskiego na Śląsku**; Tadeusz J. Wiloch: **Polityka oświatowa a model szkolnictwa powszechnego. Komunikaty i dyskusja**; Eugeniusz Brudkiewicz: **Rzetelna wiedza o regionie czynnikiem wychowania w duchu integracji**; Stanisław Gawlik: **Integrująca rola oświaty dorosłych**; Joachim Glensk: **Funkcja historii w procesach integracyjnych**; Janusz W. Gołębowski: **Spoleczno - polityczne płaszczyzny integracji**; Józef Jagas: **Integracyjna rola wychowania przez pracę**; Zbigniew Kowalski, Ewa Kozłowska: **Prawo jako czynnik integrujący**; Jerzy Lubos: **Kształcenie rodzi-mej inteligencji przyspieszeniem procesów integracji społecznej**; Kazimierz Strzałkowski: **Integracja społeczna w skali mikroregionu**; Henryk Tomiczek: **Nauczyciel w problematyce integracyjnej**; Władysław Zieliński: **Świadomość narodowa Ślązaków na przełomie XIX i XX wieku**; Józef Kokot: **Integracja i modernizacja społeczeństwa polskiego (podsumowanie obrad)**; Grażyna Kwiat-

kowska: **Materiały do bibliografii dorobku naukowego Instytutu Śląskiego w Opolu w zakresie integracji społecznej (1957-1973).**

Kokot Józef: OD POCDAMU DO HELSINEK, KONIEC OKRESU POWOJENNEGO W EUROPIE. Opole 1974 Inst. Śląski ss. 264, tab.

Nowa książka wybitnego znawcy problemów niemieckich jest jakby dalszym ciągiem jego poprzednich książek związanych z tematyką poczdamską. (Logika Poczdamu. Integracja przesiedleńców w Niemczech po II wojnie światowej. Kwestia niemiecka w ćwierć wieku po bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy).

Obecna praca, jak zaznacza autor we wstępie, jest dopełnieniem tamtego tryptyku i poświęcona jest sprawie zamknięcia okresu powojennego w Europie i na świecie. Pojęcie „Helsinki” traktuje autor jako symbol europejskiego odprężenia i porozumienia.

Książka jest bogato wyposażona w aparat naukowy: zawiera liczne aneksy i tablicę synchronistyczną współczesnych stosunków międzynarodowych 1945-1973.

Dla czytelnika wyrobionego, interesującego się problemami politycznymi współczesnej Europy.

**POLACY I SPRAWY POLSKIE
W KARTOTECE OPOLSKIEGO
GESTAPO. Cz. 1-2. Wybór i o-
pracowanie: Ryszard Dermin,
Stefan Popiołek. Opole 1973 In-
stytut Śląski cz. 1 s. 298, cz. 2
s. 287.**

Publikacja ta udostępnia zachowa-
ną część kartoteki polskiej opolskie-
go gestapo i ma znaczenie dokumen-
talne. Powszechnie wiadomo, że dzia-
lacze śląscy na Opolszczyźnie byli
w okresie międzywojennym śledzeni
i rejestrowani przez policję niemie-
cką, ale szczegóły były tajne i nie-
dostępne.

Wydanie materiałów drukiem, w
niewielkim zresztą nakładzie 1250
egz., pozwoli na wykorzystanie ich
do celów badawczych i naukowych.

**POLSKIE PODRÓŻE PO ŚLĄS-
KU W XVIII i XIX WIEKU
(do 1863 r.). Wybrał i opracował
Andrzej Zieliński. Wrocław 1974
Oss. ss. 356, il.**

Historyczne relacje z podróży za-

wsze miały licznych czytelników.
Jedną z ciekawszych i bardziej ucze-
szczanych tras na Zachód wiodła
przez Śląsk. Jest rzeczą godną
wzmianki, że Karkonosze w XIX
wieku znane były Polakom bardziej
niż Tatry, gdyż znajdowały się bliżej
uczęszczanych szlaków turystycznych
i leżały na drodze do modnych ku-
rortów. Mówią o tym między innymi
zapiski ze schronisk. Podróżce uwa-
żano dawniej za niezbędny składnik
szeroko pojętej edukacji.

W książce znajdziemy relacje daw-
nych podróżników, którzy byli nie
tylko turystami, ale sławnymi i zna-
nymi reprezentantami polskiej kul-
tury i nauki m. in. relacje Staszica,
Kollątaja, Niemcewicza, Odyńca,
Chopina, Słowackiego, Syrokomli,
Kraszewskiego i innych.

Książka dla czytelnika wyrobione-
go interesującego się historią kultu-
ry.

Więści z bibliotek

WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE

11-go listopada br. w WiMBP od-
była się uroczystość wręczenia na-
gród laureatom konkursu pn. „Dzia-
łalność kulturalno - oświatowa w
XXX-leciu Polski Ludowej we wspo-
mnieniach bibliotekarzy Opolszczyz-
ny”.

Nagrody otrzymali:

I-szą 3.000 zł, Czesław Majcher z La-
skowic w pow. oleskim,
II-gą 2.000 zł, Bernard Paprotny ze
Strzelec Opolskich,
2 równorzędne III nagrody — mgr
Halina Gąszczyńska i Janina Kości-
ciov z Opola.

4 wyróżnienia po 800 zł otrzymały: Krystyna Barucka z Gogolina, Monika Jagielska z Lubrzy w pow. prudnickim, Stefania Matysowa z Trzeboszowic w pow. nyskim i Janina Zapotoczna z Włodzienina w pow. głubczyckim.

Biblioteka Powiatowa w Brzegu została przeniesiona do nowych pomieszczeń w zamku książąt brzeskich.

Nową filię biblioteczną otwarto w lipcu w Pepicach w pow. brzeskim. Biblioteka mieści się w domu kultury wybudowanym w czynnie społecznym przez mieszkańców wsi.

WiMBP w Opolu od miesiąca dysponuje własnym dalekopisem. Ułatwi on znacznie i przyspieszy wypożyczenia międzybiblioteczne.

W pierwszych dniach października br. oddano do użytku nowy gmach Naukowej Biblioteki Publicznej w Poczdamie. Na uroczystościach otwarcia obecna była delegacja biblio-

tekarzy z WiMBP w Opolu w składzie: dyrektor mgr Roman Sękowski, kierownik Działu Instrukcyjno-Metodycznego — mgr Ireneusz Chudy, kierownik Działu Zbiorów Naukowych — mgr Alicja Kwiatkowska.

W czasie inauguracji roku kulturalno-artystycznego, która odbyła się w Niemodlinie. oznaczenia otrzymali: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski i Medal Trzydziestolecia — dyrektor WiMBP mgr Roman Sękowski. Złoty Krzyż Zasługi — Janina Knapik, kierownik Działu Opracowania WiMBP.

Z inicjatywy Opolskiego Oddziału SBP, a właściwie jej przewodniczącej kol. mgr Haliny Gąszczyńskiej, odbyła się w Gminnej Bibliotece Publicznej w Tarnowie w pow. opolskim interesująca impreza. Był to turniej bibliotekarzy z powiatów opolskiego i krapkowickiego.

W szranki stanęło 5 koleżanek z bibliotek gminnych i filii wiejskich. Wszystkie reprezentowały wyrównany poziom. I miejsce zajęła kol. Krystyna Barucka z Gogolina. II - kol. Krystyna Koźna z Kamienia Śląskiego z pow. krapkowickiego. III - kol. Krystyna Madro z Chróściny w pow. opolskim.

SPIS TREŚCI NR 4/74

1.	Konkurs na wspomnienie bibliotekarzy o odbudowie i rozwoju życia kulturalnego na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim	3
2.	Pozor E. — WBP Katowice Obraz poezji polskiej w XXX-leciu PRL w pracach krytyków. (Zestaw bibliograficzny)	4
3.	Bałaszczuk H. — WBP Katowice „Z poezją w trzydziestolecie” — scenariusz montażu słowno- muzycznego	8
4.	Bałaszczuk H. — WBP Katowice XXX-lecie PRL — materiały do pracy z czytelnikiem. (Logogryfy dla młodzieży)	18
5.	Kraft J. — PNBP Poczdam Organizacja i wyniki pracy państwowych bibliotek publicznych okręgu Poczdam	24
6.	Kreusel G. — PNBP Poczdam Młodzieżowy Klub Biblioteczny przy Państwowej Naukowej Bi- bliotece Publicznej w Poczdamie	28
7.	Junghans E., Jacob U. — PNBP Poczdam Praca z dziećmi w państwowych bibliotekach publicznych okręgu Poczdam	29
8.	Morcinek H. — MBP Zabrze Audiowizualna służba biblioteczna. Postępowanie ze zbiorami audiowizualnymi. Cz. III T — Taśmy magnetofonowe	31
9.	Zubikowska W. — MBP Katowice Problemy do dyskusji nad książką Andrzeja Kuśniewicza „Stan nieważkości”. W-wa 1973 PIW s. 300	35
10.	Faber M. — WiMBP Opole Witryna biblioteczna — naszą wizytówką	37
11.	Stypa J. — MBP Chorzów O niektórych problemach gospodarczych biblioteki	29
12.	Kościów J. — WiMBP Opole Nowości o Śląsku	41
13.	Więści z bibliotek	43

